

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 11. januarija 1888.

O b s e g: Akordno delo. — Kakšne kobile bi naj odbirali za pleme. — Kako pri nas drobno živino keljejo. — Razne reči. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Nasledki „šnopsa“. (Dal.) — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. Novičar.

Gospodarske stvari.

Akordno delo.

V listu št. 40 p. 1. sem opozoril gospodarje, kako bi si lahko zmanjšali stroške za dninarske opravke ter tako dosegli cenejše delo. Nasvetoval sem najprvo, naj bi se v ta namen zvrševala vsa dela, katera je le moči, v akordu. Kakor je znano, zmeni in pogodi se gospodar pri akordnem delu poprej za plačo z delavcem. Gospodar odkaže namreč delo po meri ter ga plača po meri in ceni, za katero se je pogodil z akordnim delavcem ali kordalcem, kakor se navadno imenuje.

Akordno delo je zelo priporočati, ker se ž njim okoristi gospodar in delavec. Akordno delo je prvič za gospodarja ceneje nego dninarsko delo. Potem se pa s takim delom ukoristi čas, kar je le moči, in to je največ vredno za gospodarja. Sosebno ob nujnem delu in kadar primanjkuje delavcev, dobro to čuti in vidi. Z akordnim delom je torej gospodarju lažje shajati nego pa z dninarji.

Pa tudi delavec je na boljšem pri akordnem delu. Kordalec dela hitro in ukoristi čas, kolikor le more. On naredi 25% do 50%, pa dela tudi do 100% več nego dninar. Kordalec si torej lahko dosti več služi. In ta večji zaslužek je tisto, kar ga izpodbuja na vztrajno in pridno delo. Ker mu plačuješ po meri storjenega dela, zato se delavec bolj uri in vadi v delu ter postane ročen in spreten. Večkrat se otrese za vedno prirojene mu nemarnosti pri delu. Z akordnim delom je torej mogoče privaditi delavce tudi večji delavnosti.

Pri vsem tem pa je gledati, da se akordno delo opravlja tudi dobro in pošteno. Kordalci so že toliko premeteni, da bodo skušali kolikor mogoče veliko narediti, ne glede na to, ali je delo tudi dobro ali ne. Zategadelj je treba vsako akordno delo strogo in verno nadzorovati. Sicer trpi gospodar škodo! Površnost v akordnem delu je edina hiba, zaradi ka-

tere se je s kraja večkrat obsojalo in se pri nas še sedaj sem in tje obsoja. To pa največ ovira, da se akordno delo pri nas ni še udomačilo, kakor bi se bilo imelo. Toda ta pomislek nas mine! Treba je le zanesljivega in strogega nadziranja pri akordnem delu, in delo gre pošteno od rok.

Seveda se morajo delavci akordnemu delu privaditi. To je s početka precej težavno za gospodarja, ker mu dninarji ne zaupajo in se boje, da ne bi bili opeharjeni pri akordnem delu in bi ne trpeli škode. Po svoji nevedni pameti si mislijo, da je akordno delo le gospodarju na korist in dobiček. In Bog ne daj, da bi se to obistinilo pri poskušnji! Zategadelj mora gospodar previdno in pametno ravnati. Dninarje mora polagoma privaditi akordnemu delu. Vestno mu je gledati, da si delavci ne le več ne zaslužijo nego z dnino, ampak da je večji zaslužek tudi sorazmeren z množino več storjenega dela. Gospodar pa mora ob enem tudi gledati, da ne goljufa sam sebe in ne troši slepo denarja. To se zgodi kaj lahko, če preplača dela mero, ako ne zna ceniti njegove vrednosti. Gospodar, kateri hoče delati v akordu, mora do dobrega poznati vrednost dela in delavčevo zmožnost za isto, dela ne sme previsoko ceniti, ker si s tem sam škoduje, niti prenizko, ker bi si delavca oplašil s premajhnim zaslužkom. Da je mogoče gospodarju določiti pravo ceno akordnemu delu, potrebno je, da se ozira tudi na krajne razmere ter ima v čisljih dnino, število delovnih ur na dan (t. j. po koliko ur delajo na dan) in pa orodje, katero rabi kordalcem. Kajti po krajih, koder je dnina velika, koder delajo po manj časa na dan in koder imajo delavci pripravno orodje, dražje je tudi akordno delo nego po krajih, koder nahajamo nasprotno razmere. Vrhu tega pa mora gospodar še nekaj preudariti. Dela namreč, ki so sicer enakovšna, mora tudi po tem ceniti, v kolikem času jih je lahko opraviti z istimi delavci; tako n. pr. je treba za košnjo poleglega žita več plačati nego za še

stoječe. Tudi košnja travnika v istem kraju je lahko različno draga. Določujoč akordno ceno za košnjo trave moraš namreč gledati tudi na to, kolika in kako gosta je trava, pa tudi na to, ali je sladka ali kislja. Zamudljivo in teže delo je tudi v akordu više ceniti in in draže plačevati.

Po vsem tem je razvidno, da za akordno delo ni enotnih cen, ki bi bile splošno veljavne; ampak gospodar si mora sam določiti akordne cene za posamezna dela, in sicer po vestnem in zrelem presojevanji po zgoraj navedenih podatkih. Akordne cene, ki se določijo na ta način, so prave in bodo ugajale gospodarju in delavcu.

Katera dela pa naj se zvršujejo v akordu? V akordu naj se opravljajo vsa dela, katerih vrednost je moči ceniti, in katera je lahko odmeriti ter po meri plačati. Tako n. pr. kaže kositi travo in deteljo, sušiti seno, kositi žito na večjih posestvih, napravljati povresla, kopati jame za sadna drevesca, prekopavati zemljo za drevesnico, rigolati vinograd za nov nasad, špičiti trtne kole, kopati jarke za odpeljavanje vode in za namakanje itd. Po družih krajih dandanes že večino gospodarskih del s pridom opravljajo v akordu. Po večjih posestvih pa zvršujejo in plačujejo že malo da ne vsa poljska dela po meri. Pa tudi raznovrstna sadjarska, vinarska in druga kmetovska dela opravljajo s kordalci. Pri nas je akordno delo še malo v navadi in le redko kje. Po večem so pokosili dosedaj le travnike tu in tam v akordu, včasih posušili tudi seno. —

Poprimimo se akordnega dela bolj tudi pri nas, če si hočemo kaj prihraniti, delo po ceni opravljati in si ob enem delo zagotoviti ob nujnih časih in kedar primanjkuje delavcev! Posebno tam, koder shajajo z dninarji težko, naj skuša gospodar udomačiti akordno delo.

V. R.

Kakšne kobile bi naj odbirali za pleme.

Vsak kmetovalec, posebno pa konjerejec, mora skrbno odbirati najboljše živali za pleme. To je prav važno. Ako hoče pri konjerejstvu prospevati, potrebno mu je odbirati najpripravnějšíh, določenemu namenu naprimernejših kobil in žrebcev. Kdor tukaj prav razumno odbira in potem primerno krmi žrebeta in jim streže, temu ne bode s konjerejstvom spodletelo. Pri nas skrbi država za dobre žrebce, te skrbi torej nima konjerejec kmetovalec. Ta ima samo gledati, da odbira dobrih kobil. Odločuje naj se pa le za takšne kobile, katere sodijo za kraj in krmo, ki ondi raste, in ki rade jedo. Na tak način bode mu konjerejstvo še najbolje prospevalo ter se strinjalo s potrebami kmetovalstva. Izvrstne in lepe kobile donašajo navadno tudi takšna žrebeta, ki vržejo posestniku o svojem časi lepih denarjev; vsaj bolje bode prospeval nego tisti, ki vzrejajo konje, vsečne le nekateri gospodi.

Kobila za pleme bodi živahna, pa vender dobrohotna; ker živahni, a vender pohlevni konji učijo se

najrajši in so tudi pokornejši in spretnejši za vsako delo, nego pa bolj mrtvi, a zato, če jih razdražiš, tem hujši. Svojstva materna prehajajo zelo rada na žrebeta. Zato ne sme kobila imeti nobenih napak; na primer, da bi bila plašljiva, uporna, hudobna, ali da bi grizla in brcala.

Zdrava mora tudi biti kobila, kar se jej pozna uže na životu. Če je dobro rejena, če se jej dlaka lepo sveti, če rada zoblje, dobro prebavlja, če je vsa živahna, maha z glavo ter bistro in svetlo gleda.

Zdrav konj mora imeti zdrava pluća, kar se mu pozna, če zmeraj pravilno diše, ne samo kadar stoji na miru ali se sprehaja ter obrača glavo, da bi z njo po strani ob truplo udarjal ali da bi bolešno in na silo kašljal. Ako močno zdirja in se potem ustavi, pomiri se kmalu močno dihanje ter postane zopet pravilno. Zdravi konji radi delajo brez velikega utrujenja in potenja. Nasprotno pa kaže, da konj ni zdrav.

Dobra plemenska kobila je tista, ki ima prav globoke in široke prsi, širok hrbet in še zelo širok križ.

Čem širši je ta, tem prostornejša je medenična votlina. Ta je velike važnosti, če je posebno prostorna, kajti tedaj nosi kobila velika žrebeta. Sploh bodi život plemenske kobile prostoren in okroglast. Noge pa ne smejo biti previsoke. Kajti na visokih nogah so navadno nasajene kobile z ozkim in slabim hrbtom, kar rade zaplojajo na svoje mladiče. Pretolste kobile niso rade breje in tudi mleka nimajo dosti, presuhe so pa navadno bolehave in iz tega vzroka niso za pleme.

Kdor hoče velikih žrebet, naj spravlja velike kobile k velikim žrebce. Časi imajo tudi manjše kobile velika žrebeta, če so jih ubrejili veliki žrebci. Ni pa svetovati majhne kobile k velikim žrebce goniti, če niso ti posebno žlahtne krvi in pasme. Kajti takšni roditelji rodijo konjske spake, ki so nasajene na visokih nogah, imajo ozke prsi, butaste glave na tankih in dolgih šijnjakih. Takšne spakedrane živali ne sodijo prav za nobeno delo. Sploh kobila in žrebec morata biti blizu enake velikosti, to je najbolje.

Velike kobile, zadobivše od velikih žrebcev velika žrebeta, imajo za ta dovolj prostora pa tudi hrane pred porodom in potem. Navadno imajo večje kobile zmeraj več mleka, nego manjše.

Plemenske kobile morajo tudi pravilno razvita spolovila imeti. Sramnica z nožnico bodi pravilna ter ne preozka in premajhna in zdrava. Nečedne tekočine se ne smejo cediti iz spolovil. Vime mora biti primerno veliko, mehko, brez otrdin, z močnimi seski. Pojati se morajo pravilno spomladi vsak četrty teden. Nerade se ubrejijo kobile, katere se redko kedaj pojajo. Ista težava je s kobilami, katere se vse leto pojajo. Ostanejo večidel jalovke. Navadno pred četrty letom ne puščajo kobil k žrebcu, ker so še premlade in premalo v telesi razvite. Kobile velikega noriškega plemena so pa uže v tretjem letu toliko dorasle, da jih pred četrty letom puščajo k žrebce. Drugih plemen kobile pa dajejo ubrejiti še le po četrtem leti in potem vsako leto, če ne pride kaka opovira vmes, da ne bi